HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אקפח את בני. מצער היה על תורה המשתכחת ומקנא את עצמו: **אקפח.** אקבר לשון חיתוך וקיצור: **ששמע השומע.** כשנשאלה השאלה על ידי מעשה בבית המדרש ושמע שטמאוהו וטעה ולא ידע משום מה טמאוהו הם טמאו את המרדע משום כלים המאהילים על המת שהכלי עצמו המאהיל טמא בכל שהו ולא בעינן פותח טפח אלא לשוויה אהל להביא טומאה תחת ראשו שני להביא טומאה על אחרים אבל לגבי דידיה בכל שהו וטמאוהו לאיכר טומאת ערב משום שנגע באותו כלי שהוא אב הטומאה וזה שנגע בו ראשון והשומע טעה לומר שטמאוהו לאיכר אב הטומאה לטמא ז' ולטעון הזייה: **אני אתקן שיהו דברי חכמים.** שאומרים עודי המרדע מביא טומאה קיימין יש דבר שמביאין עליו טומאה ממש לטעון הזייה מדבריהם כגון על האדם הנושאן שטמא בו טומאת מגע מן התורה גזרו עליו בעודי המרדע ליטמא טומאת אהל מדבריהם גזירה הקיפו משום עביו דכיון דמטמאת ליה על כרחך טומאה דאורייתא לאגרויה הערב שמש והוא לא נגע במת כשבור שמשום אהל אתה מטמאו ומשום שיש בהיקפו טפח וכיון דלא מטמאת ליה טומאת ז' אתי למימר באהל גמור נמי טומאת ערב אבל שאר אדם וכלים שאין נוגעין בו ואין עליך לטמאן כלל אין מביאין שום טומאה אלא בפותח טפח. ר"ע מילתייהו דרבנן פריש: **ור"ר יוחי גרסינן: מרדע שאמרו.** דמביא את הטומאה על נושאו לטמאו שבעה מדבריהם: **אין בעביו טפח.** דאם כן הוי אהל דאורייתא: **וגר' טרפון.** דאמר לא גזרו שום גזירה אלא בדין תורה דלא טמאוהו אלא טומאת ערב משום מגע בגרי להו י"ח: **בנות כותים כו' ובאידך.** דמיתי כלים: **סבר לה.** ר' טרפון כר' מאיר דחשיב ליה בי"ח דבר ואפיק הא ועייל הך דבנות כותים: **מפני מה בולרין בטהרה.** מפני מה אתה מצריך לבור בכלים טהורים דקאמרת הוכשר ואין אתה מצריך למסוק זיתים בכלים טהורים: **יבנם.** לבית המדרש: **והיולא אל יצא.** לפי שהיו רוצין לעמוד במנין: **קשה.** לפי שהבל נשיא וענוותן: וגזור שמאי והלל ולא קבלו מייניהו ואתו תלמידייהו וגזור וקבלו מייניהו: **מ"ט.** הוכשר הא לא ניחא ליה בההוא משקה דנפיק וקאזיל לאיבוד: **בקופות טמאות.** דאתיא טומאת הכלי ומחשבה ליה למשקה להכשיר הואיל וטומאתו והכשרו כאחת: **הניחא למאן דאמר.** לא ידענא היכא: **חושב משקה.** להכשיר אוכל שבתוכו ואף על גב דלא אחשביה הוא: **מזופפות.** כיון דלא אזיל לאיבוד ניחא ליה ליציאתו: **הנושכות.** אשכולות הנושכות זו את זו וכשבא להפרידן נשתנו המשקה עליהן וכיון דעבד בידים ולא אפשר בלא שתיטה מכשר: **טבי**

ששמע השומע וטעה כו' **טמאוהו משום כלים המאהילים על המת.** פי' בקונטרס טמאוהו לאיכר טומאת ערב משום דנגע בכלים המאהילים[א] שהן טמאין טומאת ז' כדין הנוגע במת מת דטמא טומאת ערב ועוד דמן התורה האיכר טמא טומאת ז' משום טומאה בחבורים דיקרב בדיקרב בחבורים טמא ז' מדאוריי' כדאמר בפ"ב דע"ז (דף מ: וש"ס) ואפילו בחבורים על ידי אהל טמא טומאת ז' כדמוכח בריש אהלות (פ"ל מ"ג) לכך נראה שטמאוהו לאיכר טומאת ז' משום טומאה בחבורים והשומע טעה לפי שאינו פשוט כ"כ דין טומאה בחבורים והיה סבור דמשום אהל טמאוהו[ג] כיון שיש בהקיפו טפח לכך שנה כל המטלטלין מביאין טומאה לטמא כל אשר תחתיו משום אהל בעודי המרדע[ד]:

ד) **אמר** רבי עקיבא אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימין שיהו כל המטלטלין מביאין טומאה על האדם הנושאן בעודי המרדע. משום אהל לטמאו טומאת שבעה[ה] אפי' היכא דלא שייך טומאה בחבורים כגון שיש סולד מפסיק בין המרדע לנשאו שהסולד טמא טומאת שבעה משום חבורים דהיינו[ו] חבורי אדם במת והאדם אינו טמא אפי' מדרבנן אלא טומאת ערב דטמא מדאורייתא כדמוכח בפ' ג' מיניין (מיר דף מב: וש"ס) [ז]גזרו שיהא אדם טמא טומאת ז' משום אהל[ח] אלא יטעו אותם שאין יודעים דין טומאה בחבורים[ט] ויאמרו שטמא טומאת ערב משום אהל כיון שיש בהיקפו טפח א"כ אתי למימר שאין באהל אלא טומאת ערב לכך גזרו שיהא טמא ז' כאדם המיטמא באהל אלא חלקו אפילו יהא מפסיק בינו לבין המרדע שאשה סולדים או ד' ויהא אדם רביעי או חמישי או יותר ואפי' אם המטלטלין פשוטי כלי עץ שאינן בני קבולי טומאה דלא שייכא בהם טומאה בחבורים ודוקא בעודי המרדע שיש בהיקפו טפח אבל בפחות מכן ליכא למטעי כלל שהיא משום אהל[י] ואף על פי שלא יהיו טומאה בחבורים לא יטעו[יא] אלא ישאלו הטעם[יב]: **ועל שאר אדם וכלים[יג] בפותח טפח.** כיון דליכא בהן שום טומאה בחבורין בעי אהל חשוב כבשאר דברים[יד] ואי"ת למה טמאוהו ז' משום חבורים לר' טרפון והא מרדע פשוטי כלי עץ הוא ולא מקבל טומאה דהא ע"כ איירי שאין הדרכן בתוך המרדע שאם יש דרכן בתוכו היה[טו] מטמא אפילו בכל שהוא כל מה שתחתיו דחבר הרי הוא כאהל[יז] אפי' ע"י אהל כדמוכח בריש אהלות וכל הפסוק דבאהל חבר דרשינן ליה בטומאת אהל בזיר פ' כ"ג (דף נג.) ואור"ת דחשיב בית קבול מקום שנותנין דרכן במרדעת ולא הוי בית קיבול לעשות למלאות שאין קובעין אותו שם אלא פעמים מניחין ופעמים מסירין[יח] וכן מוכח במסכת כלים דחשיב בית קבול דתנן[יט] המרדע יש לו אחורים ותוך והא דתנן בפ"ט דכלים (משנה ו) כוס שבלע ליטורא ונלמד שבלע דרכן כו' היו טהורים וכנסו לאהל נטמא פי' הדרכן לבדו נגע בהן ככר של תרומה טהור משמע דמלמד חשוב פשוטי כלי עץ לכך טהור ככר של תרומה שנגע במלמד שהמלמד לא קיבל טומאה מן הדרכן ומלמד ומרדע מסתמא הכל אחד ואור"י דאיכא לאוקמי בכה"ג שא"א להוציא הדרכן אא"כ יסבר בית קבולו ולכך לא חשיב תו בית קבול: **גוזרני טומאה אף על המסיקה.** פי' הר"ר פורת דלהכי לא גזרו על המסיקה דגזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות[כ] לא שייך בזיתים דמוהל היולא מהם לא חשיב משקה והא דתנן במס' מכשירין (פ"ו מ"ה)[כא] מוהל השמן כשמן י"ל דהיינו במוהל היולא לאחר שעמדו בכותר ב' ימים או ג' ואתיא כר' יעקב דריש חבית (לקמן קמד:) אבל מוהל היולא[כב] ע"י מסיקה אפי' רבי יעקב מודה דטהור וכן גזירה דנושכות ופעמים שאדם יולא לכרמו לידע אם הגיעו ענביו לבצור נמי לא שייך בהן והשתא אתי שפיר דתניא לקמן בריש חבית (דף קמה. וש"ס) המפלא בזיתים לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם נאו לא הוכשר[כג]: **הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקה.** [כד][בתוספתא][כה] דמכשירין (פ"ד מ"ה) גבי עריבה שירד דלף לתוכה ב"ש אומר הרי זה בכי יותן כו' בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודים הרי זה בכי יותן דברי רבי מאיר ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה טהורה ב"ש אומרים בכי יותן ואחת טמאה אינה בכי יותן ובית הלל אומרים בכי יותן: **הניחא למ"ד כלי טמא חושב את המשקין מאי איכא למימר.** דע כי זו החלוקה נלאו למצוא אותה הרבה מהחכמים ולא תמצא אחד מן הקדמונים שפירשה ובירכה, ואנא ברחמי שמיא כבר יגענתי ומצאתי בתוספתא מכשירין (פ"ב) עריבה שירד דלף לתוכה המים הניתזין והצפין אינן בכי יותן, נטלה לשפכה בית שמאי אומרים בכי יותן בית הלל אומרים אינן בכי יותן, במה דברים אמורים בטהורה אבל בטמאה הכל מודין שהן בכי יותן דברי ר"מ. ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה, בית שמאי אומרים הרי זה בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן. [פי'] סבר ר"מ כי בעריבה טמאה מודים ב"ש וב"ה שהן בכי יותן וכלי טמא חושב את המשקה ור' יוסי סבר כי לא (פרש) [יש הפרש] אצל בית הלל בין [עריבה] הטמאה לטהורה שאינו בכי יותן ואין כלי טמא חושב את המשקה. והזהר לך בזה הפירוש כי נסתר הוא מאד וכבר סייעני המקום לגלותו ולברורו.

מסורת הש"ס

א) [לקמן קטז. זבחים יג.], ב) [לעיל ט.] ע"ז לט: חולין לו:, ג) [תוספתא פ"ח], ד) מהרש"ל ומהר"ש כתבו להך עם דיבור התוספות דבסמוך ד"ה ועל כו' כולם דיבור אחד עם דלעיל ד"ה שמעם, ה) מיבורי אוהל במת והאדם כו' כל"ל. מהרש"ל ועי' ר"מ וכש"ל, ו) [כלים פכ"ה מ"ב], ז) [וע"ע תוס' פסחים ג: ד"ה אין ותוס' מגילה כה. ד"ה יתנגב ותוס' יבמות טו: ד"ה לריכה],

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה הנוגע וכו' במס' מכשירין. נ"ב בתוספתא תני הכי ולא במשנה עיין בפ' ד' ממסכת מכשירין בפי' הרב שמשון ז"ל:

גליון הש"ם

גמ' גוזרני טומאה אף על המסיקה. עי' תוגיגה דף כה ע"א תוס' ד"ה יתנגב: שם הניחא למ"ד כלי טמא חושב. עי' עוזי אבן תוגיגה דף יט ע"א ד"ה יליו עהולות: רש"י ד"ה הניחא. ל"י היכא. עי' ברכות דף כה ע"ב ברש"י ד"ה מאן שמעת ליה כו' וש"נ: תוס' ד"ה אמר ר"ע וכו' אפי' היכא דלא שייך טומאה בחבורין. עי' בב"מ דף קה ע"ב תוס' ד"ה על אדם: תוס' ד"ה גוזרני טומאה וכו' לא שייך בזיתים דטוהל וכו'. עי' רפ"ט דטהרות ברע"ב ובתוי"ט שם:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולר"ט דאמר כו' עד ובאידך ס"ל כר"מ) תפ"מ:

מוסף רש"י

הבוצר לגת. הבולר ענביס לדורכן בגת ולעשות מהן יין (נ"ז לפ:) דאילו הבולר לאיסוקין יין היינא מהסס אין מכשיריס דלא ניחא ליה (לעיל טו.). שמאי אומר הוכשר. לענין טומאה במשקה המזלף, הואיל ולכך הן עומדין ניחא ליה במאי דנפיק מנייהו (ע"ז שם). בוצרין בטהרה. בכלים טהורים, ואין מוסקין בטהרה. זיתים קא קרי מסיקה ואין צריך למוסקן בטהרה, דלא חשיב מוהל היולא מהן להכשיר, שאינו שמן גמור אלא היולא על ידי הבל, אבל יין הזב על הענבים מכשיר דניחא ליה ביה (פסחים ג).

רבינו חננאל

מרדע שאמרו אין בעביו טפח ויש בהקיפו טפח והוא לא חשיב ליה אוהל עד דהוי בעביו טפח. וגזרו על מי שיש בהיקפו טפח להחשב אהל אטו עוביו. הבוצר לגת כו'. אוקימנא לעילא שתיק ליה הלל לשמי, פי' מי שבצר ענבים לדרכן בגת, אומר היה שאי שאין הירצא מכשיר אותן הענבים, שכוונתו להוצאת יין מהן ואמרו בזה כמה טעמים, אחד גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות שחשיבת משקין גזרו אפילו על הטהורות. שני שמא יבצרנו בקופות מזופפות שאינן פולטות משקין וכאילו מתכוין באותן משקין ודעתו עליהן. שלישי גזירה משום הנושכות, פי' יש מי שאומר כגון שיש לקופות הללו אוגנין ונושכות בהן הענבים ופולטין משקין, ויש מי שאומר שנושך אדם מאשכול ונוטפין ממנו משקין. ורב נחמן אמר גזירה שמא יש עליהן בשעת בצירה משקין ממה שזלף עליהן ועודם מחוברין והמשקה ההוא עדיין טופח, פירוש טופח שאם תטפח ידך עליו מתלחלחת היד.

עין משפט נר מצוה

קבו א ב מיי' פי"ב מהלכות טומאת מת הלכה ה סמג עשין רמח:

קבו ג ד מיי' פי"ח מהל' טומאת אוכלין הל' ח סמג עשין רמו:

תוס' ישנים

א) ול"ד לקופץ ושוף הפורח דלא חשבינן במת אהלות דהא דגלי האיכר וגועים מאהן כשהוא עובר:

ב) כלומר היה לך לגזור אף במסיקה משום דאי לא הא לא קיימין הא:

ג) והשתא נקט הכולר לגת אורחא דמילתא וה"ה בולר לעימוקין:

מוסף תוספות

א. על המת. תוס' הרא"ש. ב. דמשום אהל טמאהו. תוס' הרא"ש. ג. אע"ג דליכא ברוחבו טפח. תוס' הרא"ש. ד. אפי' אינו נוגע במרדע או אפי' בכלים דלאו בני קבולי טומאה נינהו כגון פשוטי כלי עץ. תוס' הרא"ש. ה. אבל חכמים. ריטב"א. ו. שמן התורה טמא טומאת ערב ומדרבנן טמא טומאת שבעה. תוס' הרא"ש. ז. וסבורין שהשלישי הוא טהור גמור. תוס' הרא"ש. שאין לנו אלא טומאת מגע או טומאת אהל. ריטב"א. ח. כיון דזוטר כולי האי. תוס' הרא"ש. ט. לומר שטומאתן ע"י אהל. תוס' הרא"ש. י. בבית המדרש ויאמרו להם. תוס' הרא"ש. יא. שנאהלין תחתיו ולית בהו הך חששא דלעיל. ריטב"א. יב. [ועי' שפת אמת]. יב. כדין תורה. ריטב"א. יג. המרדע. תוס' הרא"ש. יד. ואע"פ שאין הדרכן מגיע מן המת עד האדם מ"מ המרדע הוי יד לדרכן וחשיב ככלי מתכות להביא טומאה על האדם כדתנן בפרק י"ג דמסכת כלים עץ המשמש את המתכת טמא ומתכת המשמש את העץ טהור, ואע"פ שנטמא הדרכן ע"י אהל ולא נגע במת אמרינן חרב הרי הוא כחלל. תוס' הרא"ש. [ועי' מהר"ש]. טו. כדי שלא יפגם. ריטב"א. והביא ראיה לדבריו מהא דאמרינן בריש מסכת חגיגה (ג: דברי חכמים בדרבונות אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין ת"ל וכמסמרות נטועים, ואי קבוע במרדע אמאי קרי ליה מטלטל טפי ממסמרות, אי משום שהמרדע שבו הדרכן רגיל לטלטל יחד כמו כן מסמרות כשהם נטועים בכלי המטלטל הם מטלטלים עמו. תוס' הרא"ש). טז. דלענין הכשר זרעים. תוס' הרא"ש). יז. פירוש ע"י שמתחממים. תוס' יומא טו: יח. בתחילה. תוס' הרא"ש. יט. פרש"י ד"ל לא ידענא היכא, ואשתמיטתיה למרן ז"ל כי. ריטב"א. [ועי' בפי' רב נסים גאון].

רב נסים גאון

הניחא למאן דאמר לא כל הטמאות אמרו תיובתא, לרבן שמעון בן גמליאל דאמר לא לכל טומאות אלא לטומאת מת, אלא למאן דאמר אף לכל הטמאות אמרו מאי איכא למימר. מחלוקת התנא קמא דפליג עליה דשב"א והמשנה שחלקו בה התנאים היא שהזכירה כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין כו', ודבריה בראש פר' י"א מן מסכת כלים. אמר ר' יוחי ומרדע שאמרו אין בעביו טפח כו'. המצא בתוספתא כלים פרק י"ד עובי המרדע ב' אצבעות והיקפו טפח. הניחא למאן דאמר כלי טמא חושב את המשקין אלא למאן דאמר אין כלי טמא חושב את המשקין מאי איכא למימר. דאמר לא לכל הטמאות אלא לטומאת מת, אלא למאן דאמר אף לכל הטמאות אמרו מאי איכא למימר. מחלוקת התנא קמא דפליג שיש לקופות הללו אוגנין ונושכות בהן הענבים ופולטין משקין, ויש מי שאומר שנושך אדם מאשכול ונוטפין ממנו משקין. ורב נחמן אמר גזירה שמא יש עליהן בשעת בצירה משקין ממה שזלף עליהן ועודם מחוברין והמשקה ההוא עדיין טופח, פירוש טופח שאם תטפח ידך עליו מתלחלחת היד.

מסירין[טו] וכן מוכח במסכת כלים דחשיב בית קבול דתנן[יט] המרדע יש לו אחורים ותוך והא דתנן בפ"ט דכלים (משנה ו) כוס שבלע ליטורא ונלמד שבלע דרכן כו' היו טהורים וכנסו לאהל נטמא פי' הדרכן לבדו נגע בהן ככר של תרומה טהור משמע דמלמד חשוב פשוטי כלי עץ לכך טהור ככר של תרומה שנגע במלמד שהמלמד לא קיבל טומאה מן הדרכן ומלמד ומרדע מסתמא הכל אחד ואור"י דאיכא לאוקמי בכה"ג שא"א להוציא הדרכן אא"כ יסבר בית קבולו ולכך לא חשיב תו בית קבול: **גוזרני טומאה אף על המסיקה.** פי' הר"ר פורת דלהכי לא גזרו על המסיקה דגזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות[כ] לא שייך בזיתים דמוהל היולא מהם לא חשיב משקה והא דתנן במס' מכשירין (פ"ו מ"ה)[כא] מוהל השמן כשמן י"ל דהיינו במוהל היולא לאחר שעמדו בכותר ב' ימים או ג' ואתיא כר' יעקב דריש חבית (לקמן קמד:) אבל מוהל היולא[כב] ע"י מסיקה אפי' רבי יעקב מודה דטהור וכן גזירה דנושכות ופעמים שאדם יולא לכרמו לידע אם הגיעו ענביו לבצור נמי לא שייך בהן והשתא אתי שפיר דתניא לקמן בריש חבית (דף קמה. וש"ס) המפלא בזיתים לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם נאו לא הוכשר[כג]: **הניחא למ"ד כלי טמא חושב משקה.** [כד][בתוספתא][כה] דמכשירין (פ"ד מ"ה) גבי עריבה שירד דלף לתוכה ב"ש אומר הרי זה בכי יותן כו' בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודים הרי זה בכי יותן דברי רבי מאיר ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה טהורה ב"ש אומרים בכי יותן ואחת טמאה אינה בכי יותן ובית הלל אומרים אינן בכי יותן: **הניחא למ"ד כלי טמא חושב את המשקין מאי איכא למימר.** דע כי זו החלוקה נלאו למצוא אותה הרבה מהחכמים ולא תמצא אחד מן הקדמונים שפירשה וברירה, ואנא ברחמי שמיא כבר יגענתי ומצאתי בתוספתא מכשירין (פ"ב) עריבה שירד דלף לתוכה המים הניתזין והצפין אינן בכי יותן, נטלה לשפכה בית שמאי אומרים בכי יותן בית הלל אומרים אינן בכי יותן, במה דברים אמורים בטהורה אבל בטמאה הכל מודין שהן בכי יותן דברי ר"מ. ר' יוסי אומר אחת טהורה ואחת טמאה, בית שמאי אומרים הרי זה בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן. [פי'] סבר ר"מ כי בעריבה טמאה מודים ב"ש וב"ה שהן בכי יותן וכלי טמא חושב את המשקה ור' יוסי סבר כי לא (פרש) [יש הפרש] אצל בית הלל בין [עריבה] הטמאה לטהורה שאינו בכי יותן ואין כלי טמא חושב את המשקה. והזהר לך בזה הפירוש כי נסתר הוא מאד וכבר סייעני המקום לגלותו ולברורו.